

Research Paper

Spatial analysis of the realization the idea of the right to the city in small cities the case study of Western cities of Mazandaran province

Reza Sultan Malki ¹, Masoud Elahi ² ✉, Zohra Davudpur ³

1- Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Email: reza.soltanmaleki.1990@gmail.com

2- (Corresponding Author) Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Email: m_elahi@qiau.ac.ir

3- Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Email: zdavoudpour@gmail.com

ARTICLE INFO

Keywords:

Right to the City,
Small Towns,
Citizen Participation,
West of Mazandaran
Province.

Received:

25 November 2023

Received in revised form:

28 February 2024

Accepted:

26 March 2024

Available online:

22 April 2024

pp. 79-96

ABSTRACT

The present research was carried out with the aim of spatial analysis of the realization of the idea of the right to the city in the small cities of the west of Mazandaran province. In terms of its purpose, this research is among applied research and the method of collecting information includes library and survey methods including questionnaires. The statistical population in this research consists of citizens of the three studied cities and urban experts. Considering the size of the population of three cities, which according to the census of 2015 is equal to 7240 people (including 970 people in Balade, 3120 people in Kajur and 3150 people in Pul), based on Cochran's formula, 365 samples have been chosen and by sample method Classified random sampling has been distributed and collected among citizens. Data analysis was done in the form of Friedman and one-sample t tests in SPSS software, and Arc GIS was used to draw the map. The results of the ranking showed that considering that the significance level of the test is less than 0.05 (equal to 0.001), that in the socio-cultural dimension, Balde city has the highest rank with an average rank of 2.14, and in the economic dimension, the city of Kejur has the highest rank with an average rank of 2.34. among the cities in the west of Mazandaran province and also in the physical-biological dimension, considering that the significance level of the test is more than 0.05 (equal to 0.302), the cities of Kejur, Belde and Pol, although they have different average ranks, but because this The difference is not significant, they have equal rank.

Citation: Sultan Malki, R., Elahi, M., & Davudpur, Z. (2024). Spatial analysis of the realization the idea of the right to the city in small cities the case study of Western cities of Mazandaran province. *Journal of Sustainable City*, 7 (1), 79-96.

<http://doi.org/10.22034/JSC.2023.375853.1671>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Geography and Urban Planning Association.

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

In recent years, along with the loss of efficiency of the city's economic, political, cultural and social structures, urban crises have appeared with citizens' demands, and there is talk of "the right to the city". The right to the city provides a suitable conceptual tool for criticizing the current state of cities. The right to the city is both the issue of the existing city, the city that is and the issue of the desired city, the city that should be. In fact, in recent decades, the increasing growth and expansion of cities, on the one hand, and the importance of studying urban life and the methods of achieving citizenship rights, on the other hand, have led to the necessary grounds for discussing the concept of the right to the city, a concept that Henry Lefebvre first expressed.

Methodology

The present research is applied and descriptive-analytical in terms of nature and method, respectively. Library and field methods were used, and the tool of information collection in this research was a questionnaire. The validity and reliability of the questionnaire have been checked and confirmed according to the opinion of 30 experts (Cronbach's alpha value for the reliability of the questionnaire was equal to 0.89, which indicated the acceptability of the questionnaire). The statistical population in this research consists of citizens of the three studied cities and urban experts. Considering the size of the population of three cities, which according to the 2016 census was equal to 7240 people (including 970 people in Baladeh, 3120 people in Kojour and 3150 people in Pul), 365 samples were chosen based on Cochran's formula, which has been distributed and collected among the citizens by stratified probability sampling method. The sample size for Baladeh is equal to 49 people, Kojour is equal to 157 people, and Pul is equal to 159 people. Data processing and database construction were done in Arc GIS software, and the final results were prepared for comparison and analysis in SPSS software.

Results and discussion

In evaluating the status of socio-cultural dimensions in order to realize the right to the city in the small cities of the west of Mazandaran province, i.e. the cities of Baladeh, Kojour and Pul, it was found that the value of the t statistic at the significance level is equal to 0.00, which is less than 0.05. It was equal to -36,890 in Kojour city, -28,179 in Baladeh city and -38,490 in Pul city, which showed that the socio-cultural dimension situation in order to realize the right to the city in the small cities of western Mazandaran province is in an unfavorable situation. Also, according to the value of t concerning the economic dimension in the cities of Kojour, Baladeh and Pul, which were equal to -55.039, -47.492 and -59.790, respectively, it was found that the status of these cities in terms of the economic dimension is also at the unacceptable level. In relation to the environmental dimension, it is also said that the value of t-statistic was calculated as -11.315 in Kojour city, -11.958 in Baladeh city and -11.812 in Pul city, which means that these cities are also weak in terms of environmental dimension.

Conclusion

The present study was conducted with the aim of spatial analysis of the realization of the right to the city in the small cities of the west of Mazandaran province. Moreover, survey studies show that the level of citizens' participation in urban affairs, which is one of the basic foundations of the right to the city and the builder of a sustainable city, needs to be stronger. Furthermore, there is no serious effort towards empowering the people (especially women) to organize the existing situation from the city managers, and the level of accountability of city managers to the citizens is also low. This issue is more acute in another dimension that covers citizens' access to urban facilities and services. In such a way that as homogeneous conditions for all three cities, the degree of access to various urban land-uses and services, including health and medical services, green space and leisure, education, variety of service centers, etc., with restrictions for citizens, has caused dissatisfaction.

This issue is far more complicated in the economic aspect; despite the urbanization of these settlements, they see many gaps in the field of economic issues. In such a way, the status of work and employment, access to secondary financial resources (bank credits, resources) to increase livelihood opportunities, land prices, and economic integration with the regional economy all have had an undesirable situation. In addition, city managers have not been able to improve the conditions in this field, and even their satisfaction is low due to the lack of financial transparency in the preparation and implementation of city projects and the lack of public and private investment. Moreover, no specific innovation in improving the situation involves planning and business continuity for these cities.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل فضایی تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک مطالعه موردی: شهرهای غرب استان مازندران*

رضا سلطانملکی^۱، مسعود الهی^۲✉، زهره، داودپور^۳

۱- گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. Email: reza.soltanmaleki.1990@gmail.com

۲- نویسنده مسئول، گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. Email: m_elahi@qiau.ac.ir

۳- گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. Email: zdavoudpour@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

پژوهش حاضر با هدف تحلیل فضایی تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران صورت پذیرفته است. این تحقیق به لحاظ هدف، جزو تحقیقات کاربردی بوده و روش گردآوری اطلاعات شامل روش‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی مشتمل بر پرسشنامه است. جامعه آماری در این پژوهش را شهروندان سه شهر مورد مطالعه و متخصصان شهری تشکیل می‌دهند. با توجه به حجم جمعیت سه شهر که بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ معادل ۷۲۴۰ نفر (مشتمل بر بلده ۹۷۰ نفر، کجور ۳۱۲۰ نفر و پول ۳۱۵۰ نفر) بوده است که بر مبنای فرمول کوکران به انتخاب ۳۶۵ نمونه مبادرت شده است و به روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده میان شهروندان توزیع و گردآوری گردیده است. تحلیل داده‌ها در قالب آزمون‌های فریدمن و t تک نمونه‌ای در بستر نرم‌افزار SPSS صورت پذیرفته و در راستای ترسیم نقشه نیز از Arc GIS استفاده شده است. نتایج حاصل از رتبه‌بندی شهرهای کوچک غرب استان مازندران از طریق آزمون فریدمن نشان داد که با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون کوچک‌تر از ۰,۰۵ (برابر ۰,۰۰۱) است که در بعد اجتماعی-فرهنگی شهر بلده با رتبه میانگین ۲,۱۴ بالاترین رتبه، در بعد اقتصادی شهر کجور با رتبه میانگین ۲,۳۴ بالاترین رتبه را در میان شهرهای غرب استان مازندران داشته و همچنین در بعد کالبدی-زیستی، با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون بیشتر از ۰,۰۵ (برابر ۰,۳۰۲) است شهرهای کجور، بلده و پول با وجود اینکه رتبه میانگین متفاوتی دارند، ولی به دلیل اینکه این تفاوت معنادار نیست دارای رتبه برابر می‌باشند.

واژگان کلیدی:

حق به شهر،
شهرهای کوچک،
مشارکت شهروندی،
غرب استان مازندران.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۹/۰۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۱۲/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۱/۰۷

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۲/۰۳

صص. ۷۹-۹۶

استناد: سلطانملکی، رضا؛ الهی، مسعود و داودپور، زهره. (۱۴۰۳). تحلیل فضایی تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک مطالعه موردی: شهرهای غرب استان مازندران. *مجله شهر پایدار*, ۷ (۱), ۷۹-۹۶.

<http://doi.org/10.22034/JSC.2023.375853.1671>

ناشر: انجمن جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری ایران

© نویسنده‌گان

*. این مقاله برگرفته از رساله دکتری آقای رضا سلطانملکی در رشته شهرسازی به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم که در دانشگاه آزاد واحد قزوین انجام شده است می‌باشد.

مقدمه

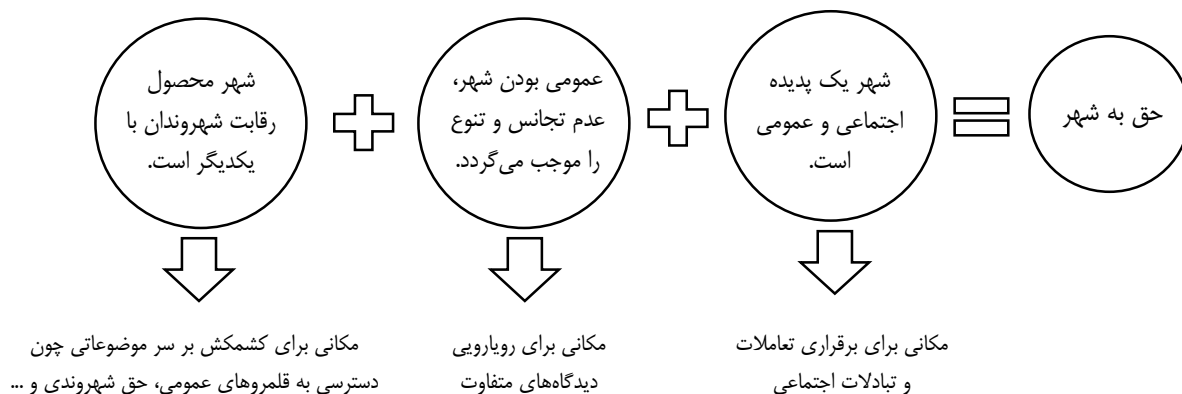
دسترسی به زمین برای رفع نیازهای زیستی و سکونتی انسان‌ها یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع امروزی محسوب می‌گردد (مشکینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵). بخش مهمی از این زمین‌ها در بطن سکونتگاه‌های شهری تحقق می‌یابد. در این میان، شهر به‌مثابه‌حق اجتماعی است و نقش فضای شهری در تولید آهنگ روزمره زندگی و بازتولید روابط اجتماعی رویکردی به‌حقوق شهروندی را پدید می‌آورد که در آن ساکنان شهر باید نقش‌آفرینان و ذی‌نفعان اصلی در تولید فضای شهری باشند (حیدری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۹۵). در سال‌های اخیر هم‌زمان با از دست رفتن کارایی ساختارهای اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی شهر، بحران‌های شهری با مطالبات شهروندی رخ نشان می‌دهند و از «حق به شهر» سخن می‌رود. حق به شهر ابزار مفهومی مناسبی را برای نقد وضع موجود شهرها فراهم می‌آورد. موضوع حق به شهر هم موضوع شهر موجود است، شهری که هست و هم موضوع شهر مطلوب، شهری که باید باشد (حیبی و امیری، ۱۳۹۴: ۹). در واقع، در دهه‌های اخیر، رشد و گسترش روزافزون شهرها از یک‌سو و اهمیت مطالعه در زمینه زندگی شهری و شیوه‌های دستیابی به‌حقوق شهروندی از سوی دیگر سبب شده است تا زمینه‌های لازم برای طرح مباحثی در مورد مفهوم حق به شهر مطرح گردد، مفهومی که برای اولین بار توسط هنری لُه فور بیان گردید (اشتیاقی و شارع‌پور، ۱۳۹۹: ۶۹). در حال حاضر، در اغلب شهرهای جهان، مفهوم حق به شهر، به‌مثابه کنشی برای گسترش حقوق زیست ساکنان شهری (Purcel, 2013: 2)، و دستیابی به‌حقوق شهروندی، درک شده و از ضرورت‌های زیستی-حقوقی شهر تلقی می‌گردد. ما در دورانی زندگی می‌کنیم که آرمان‌های حقوق بشر، چه از نظر سیاسی و چه اخلاقی، نقش عمده یافته‌اند و نیروی بسیاری صرف ترویج اهمیت آن برای ایجاد جهانی بهتر شده است (هاروی و مری فیلد، ۱۳۹۲: ۴). حق به شهر، مسئله‌ای با ماهیت اجتماعی، سیاسی و حقوقی است که با تعریف مجدد مفهوم حق شهروندی، مجموعه حقوقی را برای شهروندمدارتر کردن بستر زندگی شهری، به‌صورت شفاف و عادلانه مطالبه می‌کند (حیدری و زارعی، ۱۳۹۸: ۱۴). به‌عبارت‌دیگر، حق به شهر، یک حق بشری، شامل تعلق شهر به شهروندان و مشارکت آنان در امور شهری است. قرار گرفتن این حق در چارچوب حقوق بشر به‌جای حقوق مدنی بدین معناست که هر انسانی صرف‌نظر از جنس، سن، نژاد و ویژگی‌های اجتماعی- فرهنگی، تنها به دلیل انسان بودن شایسته بهره‌مندی از این حق است (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۰). تعلق یافتن به شهر با حرکت در شهر، حضور در آن، احساس آرامش و داشتن فضاهای مناسب برای خود ممکن می‌شود درحالی‌که مشارکت در شهر با دخالت داشتن در سیاست‌گذاری‌های شهری، تصمیم‌گیری در مورد مسائل فضایی، کالبدی و اقتصادی شهری و مالکیت و کنترل بخشی از این فضا ممکن می‌شود (رهبری و شارع‌پور، ۱۳۹۳: ۱۱۷-۱۱۸). دولت‌شاه و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله تحلیلی بر شاخص‌های زیست‌پذیری با رویکرد حق به شهر، مطالعه موردی: بندر ماهشهر، یافته‌ها نشان داده است که محله‌های مورد مطالعه از نابرابری فضایی در رضایت شهروندان در ابعاد مختلف حق به شهر رنج می‌برند. شوهانی و کاکایی (۱۳۹۹)، در مقاله رویکرد نوظهور روستا - شهرها و نقش آنها در سازمان‌یابی و تعادل نظام فضایی سکونتگاه‌ها (مطالعه موردی: استان ایلام)، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سهم فرآیند تبدیل روستا به شهر در افزایش خالص جمعیت شهری استان ایلام؛ رقمی کمتر از ۲۰ درصد میزان افزایش کل بوده است. با وجود این روستاهای تبدیل‌شده به شهر توانسته‌اند در جذب و نگهداشت جمعیت موفق عمل نموده و در کل تأثیر مثبتی در بسامان سازی فضایی جمعیت و تعدیل نظام سکونتگاهی منطقه داشته باشند. هاروی و مریفیلد (۲۰۱۴) در کتاب خود تحت عنوان حق به شهر: ریشه‌های شهری بحران‌های مالی، عدالت اجتماعی و عدالت شهری را برابر حفظ حقوق عدالت اجتماعی و شهروندان کم‌درآمد، تساوی در تخصیص و بهره‌وری از فضاهای عمومی و خصوصی برای تمامی استفاده‌کنندگان شهری و لزوم تفهیم عدالت اجتماعی و شهرسازی در ارتباط با یکدیگر می‌داند. امروزه به علت تغییرات و تحولات اجتماعی و سیاسی از جمله نظام سلطه سرمایه‌داری و ظهور جنبش‌های اجتماعی شهری، تفسیرهای جدیدی از حق به شهر صورت گرفته است (Meriläinen et al, 2020).

187). آنچه اخیراً، با توجه به گسترش شهرها و اهمیت مطالعه و بررسی زندگی شهری و شیوه حق‌خواهی در شهر، مورد توجه قرار گرفته، بحث حق به زندگی شهری یا چنانکه هنری لوفور بیان می‌دارد، حق به شهر است (خزایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۱). امروزه در سراسر محافل علمی، سیاسی و مجامع ملی و جهانی، از جمله سازمان علمی، فرهنگی و تربیتی بین‌الملل (یونسکو) و مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد (هیئات)، برخی ارزش‌ها که تقریباً تمام نسخه‌های حق به شهر در آن مشترک هستند وجود دارد، تقریباً همه بر اشکال استفاده‌کنندگان یا ساکنان فضای شهری تأکید دارند. بسیاری اتفاق نظر دارند که این موضوع، تجربه روزمره سکونت داشتن شهر است که به افراد فارغ از شهروندی دولت ملت، حقی به شهر را اعطاء می‌کند (حبیب‌نژاد و خسروی، ۱۴۰۱: ۱۶۵). در حال حاضر، در اغلب شهرهای جهان، مفهوم حق به شهر، به‌مثابه فرایند مبارزه و کنش برای گسترش حقوق زیست‌ساکنان شهری و نیز دستیابی به حقوق شهروندی، درک شده و از ضرورت‌های زیستی حقوقی در شهر تلقی می‌گردد. علاوه بر این، ما در جهانی به سر می‌بریم که در آن حق مالکیت خصوصی و نرخ سود دیگر مفاهیم حق، از جمله حق به شهر را، تحت‌الشعاع قرار می‌دهند (جلالی و دیندار سنگجویی، ۱۳۹۴: ۳). در عین حال در اغلب کشورهای در حال توسعه یکی از مهم‌ترین راهبردها برای کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای، تبدیل روستاها به شهر و تقویت آنها بوده است (گلی و عسگری، ۱۳۸۵: ۱۵۵). در واقع، یکی از راهبردهای مهمی که در نیم‌قرن اخیر برای مقابله با عدم تعادل منطقه‌ای ناشی از رشد فزاینده شهرهای بزرگ مورد توجه قرار گرفته است، تقویت شهرهای کوچک و میانی و روستا-شهرها در نظام شبکه شهری است (شوهانی و کاکایی، ۱۳۹۹: ۷۷۶). روستاهایی که با وجود جمعیت کم شان و نرسیدن به آستانه جمعیتی مورد نیاز برای شهر شدن (۵ هزار نفر)، به شهر تبدیل شده‌اند (خدایاری مطلق و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۹۰). این شهرها معمولاً از نظر سیمای کالبدی و بافت داخلی هیچ شباهتی به شهر نداشته و اکثراً فاقد هر گونه امکانات، تجهیزات، تأسیسات و خدمات زیربنایی برای شهر شدن هستند و صرفاً به دلایل استراتژیکی، اداری و سیاسی شهر شده‌اند. در واقع تنها عامل قابل لمس در این شهرها اسن است که با افزایش سریع جمعیت شهرنشین، تحولات مربوط به کالبد و فضاهای شهری شتاب آلود می‌شود (غضنفرپور و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱). نگاهی به روند شهرنشینی در استان مازندران، نشان می‌دهد در طول دوره‌های مختلف سرشماری، همواره تعداد شهرهایی که با رقم کمتر از ۵۰۰۰ نفر به شهرهای استان اضافه گشته‌اند رقمی بین ۲۰ تا ۳۰ درصد کل شهرها بوده‌اند. این میزان در آخرین دوره سرشماری (سال ۱۳۹۵) معادل ۱۳ شهر از مجموع ۵۸ شهر بوده است. ضمن اینکه از این تعداد ۱۰ شهر در محدوده شرق و ۳ شهر در محدوده غرب استان مازندران استقرار یافته‌اند که در این پژوهش به ارائه الگوی ساختاری شهرها با رویکرد تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک (غرب) استان مازندران مبادرت خواهد شد. تحلیلی بر وضعیت کالبدی، اجتماعی و اقتصادی شهرهای (۳ گانه غرب) استان مازندران نشان می‌دهد که علی‌رغم پرداختن عوارض شهری توسط شهروندان ساکن در این شهرها، مزایای زندگی شهرنشینی و امکاناتی که می‌تواند عدالت فضایی و اجتماعی (حق مشارکت در شهر، حق اختصاص دهی شهر به خود، حقوق اجتماعی-فرهنگی، حقوق اقتصادی، حقوق زیبایی‌شناسی و حقوق زیست‌محیطی) را برای شهروندان به ارمغان آورده و نمودی از حق به شهر باشد، وجود عینی نداشته و بسیاری از این نقاط شهری با گذشت چند سال از شهر شدن‌شان مشکلات زیرساختی زیادی داشته و نارضایتی ساکنان را به دنبال داشته‌اند. رویکرد حق به شهر با در نظر گرفتن اصل برابری و حق شهروندی می‌تواند رویکرد مناسبی برای حل این کمبودها در (غرب) استان مازندران باشد تا با ارائه الگویی مطلوب، سطح استاندارد از دریافت مزایا و امکانات شهری را برای شهروندان این شهرهای تازه تأسیس به ارمغان آورد. پیدایش شهرهای نوپدید که به دلیل رشد نقاط روستایی و شناسایی آنها به عنوان شهر رخ می‌دهد، سبب تغییرات بسیاری در نظام سکونتگاهی ملی- منطقه‌ای و سایر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی جوامع می‌گردد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸: ۷). در حقیقت، در سال‌های اخیر، توسعه شهرهای کوچک از طریق تبدیل روستاها به شهر در کشورمان، به‌عنوان رویکردی اساسی در توسعه مناطق روستایی و یکی از سیاست‌های اصلی تمرکز خدمات مورد

توجه قرار گرفته است و در این مسیر طی چند دهه اخیر، تعداد زیادی از نقاط روستایی به شهر ارتقاء یافته‌اند. به طوری که کارکردهای نوین شهری و افزایش جمعیت این مراکز، به توسعه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی آنها و در نهایت به رضایت‌مندی ساکنین از کیفیت محیط زندگی خود منجر می‌شود (نوروزی و زرین‌جویی، ۱۳۹۱: ۶۷). البته این امر شرایط ایده‌آلی است که در زمان تدوین دستورالعمل‌ها یا تأسیس شهرهای کوچک بیان می‌گردد، اما این مسئله که تا چه اندازه اهداف مطروحه در ایجاد شهرهای کوچک که تکامل یافته فضای روستایی هستند، حصول می‌گردد یا می‌توان به آن دست یافت، مسئله دیگری است که باید بدان پرداخت. در واقع، حق دستیابی شهروندان به خدمات و امکانات شهری، مسئله‌ای است که به‌عنوان حلقه مفقوده در این شهرهاست. از این رو ایجاد یک چارچوب قانونی و سیاسی به‌منظور دسترسی به حقوق شهری توسط شهروندان، چالش اصلی پیشروی سیاست‌گذاران شهری خام شهرها محسوب می‌شود که لازم است به‌صورت موردی در (غرب) استان مازندران، بدان پرداخته شود. از سوی دیگر، بحث شهرهای کوچک و تبدیل یک‌باره سکونتگاه‌های روستایی به نقاط شهری، دربردارنده فرصت‌ها و محدودیت‌ها برای این سکونتگاه‌ها است و بررسی مسائل و مشکلات این موضوع، به‌عنوان یکی از خلاهای پژوهشی در شهرسازی کشور به شمار می‌رود. پرداختن به این موضوع در شهرهای شمالی کشور از دغدغه‌های پژوهشگر در این پژوهش بوده و به‌عنوان موضوعی جدید که تاکنون به آن پرداخته نشده واجد اولویت پژوهشی می‌باشد.

مبانی نظری

یکی از چالش‌های جدی در نظام شهری ایران ظهور و افزایش لجام‌گسیخته "ریز شهرها" است. تعداد جمعیت در این شهرها از آستانه جمعیتی معمول برای امکان‌سنجی تبدیل شدن روستا به شهر که از سال ۱۳۳۵ تاکنون عمدتاً بر رقم ۵۰۰۰ نفر استوار بوده است، کمتر است. زنگنه شهرکی (۱۳۹۲) برای معرفی این شهرها از عنوان بجا و گویای "شهرهای کوچک شهر" استفاده کرده است (اینانو و تاجوک، ۱۴۰۰: ۱۳۳)؛ و بیان داشته است که سکونتگاه‌های انسانی اعم از شهر یا روستا نیز همانند انسان‌ها در طول دوره رشد و نمو شان مراحل کودکی، نوجوانی، بلوغ و بالندگی را طی می‌کنند و گذر از یک مرحله به مرحله بعد، نیازمند تأمین حداقلی از استانداردهای جمعیتی، نهادی، کارکردی، اجتماعی - فرهنگی و تسهیلاتی است (زنگنه شهرکی، ۱۳۹۲: ۵۴۳). نظر به اینکه یکی از مؤثرترین نظریه‌پردازان در حوزه حق به شهر، هنری لوفور می‌باشد، پایه نظری این پژوهش نیز بر اساس دیدگاه‌های لوفور بیان می‌گردد: از نظر لوفور حق به شهر خود را به‌مثابه شکلی مافوق حقوق آشکار می‌کند: حق به آزادی، به فرد در جامعه، به سکونتگاه و به ساکن شدن. حق به اثر هنری، به مشارکت و تخصیص (تصرف) (مشخصاً متفاوت از حق به مالکیت) در حق به شهر به‌طور ضمنی گنجانده شده است. از جمله راهبردهای مورد استفاده لوفور، تسلط بر مفاهیم مشابه از دید منازعات سیاسی به‌منظور تغییر مرزبندی و فرمول‌بندی مجدد مسائل بود. همچون مفهوم حق به شهر که قبل از آن در دهه ۱۹۳۰ مباحثی پیرامون حقوق شهر توسط ژان ژیرودو که فردی محافظه‌کار بود در اوایل جنگ جهانی دوم مطرح شد. از نظر لوفور باید بگوئیم به انسان‌گرایی جدیدی دست یابیم، پراکسیسی جدید، انسانی دیگر و جامعه شهری دیگر. باید از افسانه‌هایی که این خواسته را تهدید می‌کند احتراز کنیم، باید ایدئولوژی‌هایی که این پروژه را به تأخیر می‌اندازد و راهبردهایی که این مسیر را منحرف می‌کند، از میان برداشت (حبیبی و امیری، ۱۳۹۴: ۱۶). در واقع، تلقی لوفور از شهر، در نقطه مقابل تلقی نئولیبرال قرار دارد که شهر را محصول فرایندهای تولید سرمایه‌داری می‌پندارد. به عقیده وی، شهر نتیجه تعامل عاملانی غیر از کنشگران طبقاتی، گروه‌های سیاسی و نیروهای تاریخی تولید اقتصادی است (امیرمظاهری و قره‌تپه، ۱۳۹۱: ۱۱).

شکل ۱. حق به شهر از منظر لوفور، منبع: (Mitchell, 2003)

اختصاص دهی شهر به خود که در نظریه لوفور نقش مهمی بازی می‌کند، عبارت است از امکان بهره‌مندی از خدمات و فضاهای شهری و استفاده کردن از آنها طوری که ارزش مبادله فضاها با ارزش مصرف جایگزین شود. عواملی که در میزان اختصاص دهی شهر به خود تأثیرگذار هستند، میزان کنترل و مالکیت، سرزندگی شهری و سهم فیزیکی از فضاهای شهری است. انسان‌ها تصمیم نمی‌گیرند که فضایی را اشغال کنند. اشغال فضا بخش ناگزیر وجود هر موجود انسانی است. از این رو هرگونه فعالیت انسانی با پر کردن یک فضا ممکن می‌شود. بنابراین ویژگی‌های فضاهای پر شده می‌تواند محدودیت‌هایی را برای عمل انسان به بار بیاورد (Shields, 1999:73). وی با تأکید بر فضای شهر، حق شهری را در همگانی بودن آن می‌داند. به عقیده وی شهر مکانی برای تعامل و تبادل اجتماعی میان افراد متفاوت است، پس شهر یک فضای همگانی است (Mitchell, 2003:38). با این حال حق تخصیص فضا به شهروندان صرفاً حق استفاده از فضاهای موجود شهر نیست بلکه تولید فضا هم‌راستا و پاسخگو به نیازهای ساکنان نیز می‌باشد (Purcell, 2003:103).

مشارکت‌فرآیندی است که افراد دخیل در آن به صورتی فعالانه، آگاه، آزادانه و مسئول برای رسیدن به هدفی مشترک تلاش می‌کنند (سنایی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۷). عوامل تأثیرگذار بر مشارکت در شهر، مشارکت در «تصمیم‌گیری»، «تولید فضا» و «طراحی اشکال و فضاهای شهری» در نظر گرفته شده است. این سه عامل تأثیرگذار بر میزان مشارکت در ارتباط با عوامل تأثیرگذار بر اختصاص دهی شهر به خود نیز قابل‌طرح هستند (دولت‌شاه و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۱). طوری که مشارکت در کنترل و مالکیت شهری، ساماندهی فضا؛ مشارکت در ایجاد سرزندگی در شهر، تولید فضا؛ و مشارکت در ایجاد سهم فضایی برای اقلیت مختلف، تصمیم‌گیری فضایی نامیده شده است (Shields, 1999:75). ایده لوفور در مورد حق مشارکت اشاره به مرکزیت شهروندان در تصمیم‌گیری در امور است که به‌طور مشخص فضای شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهند. لوفور مشارکت ساکنان را صرفاً امتیازی از جانب دولت به آنها نمی‌داند؛ بلکه معتقد است مشارکت تک‌پویی سیاسی به‌منظور افزایش کنترل و خودگردانی ساکنان بر شهر می‌باشد (Purcell & Tyman, 2015:1133).

حق مرکزیت: حق حضور ساکنان شهر در مرکزیت فضایی و مرکزیت تصمیم‌گیری از مبانی پایه حق شهر می‌باشد که در طی دوران اخیر تنزل یافته است. شهری بدون مرکزیت، بدون هسته‌ای پویا، سرزنده و همه‌شمول امکان‌پذیر نیست. (Lefebvre, 1996:208). از این منظر حق شهر بهره‌مندی تمامی شهروندان از زندگی شهری، مرکزیت، آهنگ زندگی و استفاده کامل از زمان و فضا را می‌طلبد و هر فضای شهری که امکان ملاقات، تجمع و خدمات‌رسانی را فراهم آورد، در ایجاد مرکزیت نقش دارد (Merrifield, 2013:642).

حق شهروندیت شهری: حق شهری در واقع حق شهروندیت شهری است که موجب تجدید حقوق جمعی در قالب تخصیص فضا به شهروندان و مشارکت آنها در امور است که مستقیماً فضای شهر و زندگی روزمره آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد

(Lisn,2000: 14). به همین دلیل، حق شهروندیت شهری نسبت به حق شهروندی، تصمیمات بیشتری را در امور شهری تحت نظارت شهرنشینان قرار می‌دهد؛ مثلاً این که در کجا سرمایه‌گذاری شود، شغل‌های جدید ایجاد شود، خط‌های حمل‌ونقل عمومی جدید راه‌اندازی شود، یا مسکن جدید ساخته شود و یا هر تصمیم دیگری که به‌طور برجسته‌ای به تولید فضا در شهری که در آن ساکن‌اند، مربوط باشد. (Purcell,2002:101).

در مجموع، بررسی دیدگاه لوفور در حوزه حق به شهر نشان می‌دهد، از منظر او؛ حق به شهر قدرت شکل‌دهی به فضا را متعلق به استفاده‌کنندگان و نه سرمایه می‌داند (زارع شاه‌آبادی و غلامی، ۱۳۹۸: ۹۷). بنابراین استفاده از انگاره حق به شهر، موجب کاهش از خودبیگانگی شهروندان شده و تعلق شهروندان را به شهر افزایش می‌دهد. لوفور معتقد است: "حق به شهر نوعی شعار و درخواست ... و گونه تغییر یافته حق به زندگی شهری است" (Lefebvre,1996:158) در مجموع می‌توان بیان داشت؛ بنابراین، حق شهر از نظر لوفور به معنای حق زندگی در جامعه‌ای است که در آن همه افراد به‌طور مشابه آزادند تا خواسته‌های خود را برآورده کنند و در آن از همه در انجام آن حمایت شود (Marcuse,2009:87).

پس از تحلیل دیدگاه‌های مختلف در حوزه متغیرهای تحقیق، لازم است تا به تدوین معیارهای موردنظر پژوهش با توجه به ویژگی‌های زمانی، مکانی و موضوعی پژوهش مبادرت گردد که بر این اساس شش مؤلفه اصلی مشتمل بر معیارهای حق مشارکت در شهر، حق اختصاص دهی شهر به خود، حقوق اجتماعی-فرهنگی، حقوق اقتصادی، حقوق زیبایی‌شناسی و حقوق زیست‌محیطی با شاخص‌های مختلف ارائه گشته است که مبنای تحلیل محدوده را نیز تشکیل خواهند داد (جدول شماره ۱).

جدول ۱. مؤلفه‌ها و معیارهای پژوهش

ابعاد	معیارها	شاخص‌ها	منابع
بعد اجتماعی - فرهنگی	حق مشارکت در شهر (مشارکت‌پذیری)	میزان مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری میزان توانمندسازی مردم به‌منظور سازمان‌دهی رویدادها و گردهمایی‌های شهری میزان دخالت و تأثیر مردم در خلق محیط و فضاهای شهری میزان پاسخگو بودن مدیران شهری به شهروندان	Marcuse,2009, Purcell & Tyman,2015
	حقوق اجتماعی - فرهنگی (زیست‌پذیری شهری)	میزان استفاده گروه‌های مختلف سنی از فضاهای شهری میزان استفاده معلولان از فضاهای شهری میزان ارتباط چهره به چهره و همکاری بین مردم در فضاهای شهری میزان تنوع فرهنگی و قومی در شهر	حیدری و زارعی (۱۳۹۸)، Lefebvre,1996
	حقوق اقتصادی	میزان رضایت از وضعیت کار و اشتغال در شهر میزان رضایت از وضعیت قیمت زمین در شهر میزان رضایت از وضعیت سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در بخش‌های مختلف شهر یکپارچگی اقتصادی شهر با اقتصاد منطقه‌ای و جهانی	غضنفرپور و همکاران (۱۴۰۱)،
بعد اقتصادی	حق معاش و پایداری اقتصاد شهر	میزان رضایت از وضعیت درآمد پایدار در شهر میزان رضایت از مهارت‌ها و برنامه‌های آموزشی موثر توسط مدیران شهری برای شهروندان میزان دسترسی به منابع مالی ثانویه جهت افزایش فرصت‌های معیشت میزان رضایت از امکان توسعه کسب‌وکار محلی و نوآوری میزان رضایت از برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در شهر	حیدری و زارعی (۱۳۹۸)، Lefebvre,1996

<p>Marcuse,2009, Purcell & Tyman,2015</p>	<p>میزان تأثیر مردم برای انجام تغییرات و ساخت‌وسازها در محله و یا شهر میزان سهولت مالکیت یا اجاره مسکن در شهر میزان حس‌تعلق به شهر و مکان‌های شهری میزان رضایت از دسترسی به فضاهای عمومی و خدماتی شهر میزان تنوع مراکز خدماتی در شهر میزان رضایت از امنیت جسمی و روانی در فضاهای شهری میزان رضایت از سهولت مسافرت‌های درون‌شهری و وضعیت ترافیک میزان رضایت از حمل‌ونقل عمومی شهر میزان رضایت از ایمنی و آسایش عابران برای تردد در برابر اتومبیل‌ها</p>	<p>حق اختصاص دهی شهر به خود</p>
<p>حیدری و زارعی (۱۳۹۸)</p>	<p>میزان انطباق نمادها و تزئینات شهری با فرهنگ و تاریخچه شهر میزان خوانایی ورودی‌ها و مراکز و فعالیت‌های اصلی شهری میزان تناسب بین ساختمان‌ها و فضاهای اطراف آن میزان رضایت از عناصر بصری شهری میزان رضایت از دید به عناصر طبیعی شهر مانند دریا و جنگل میزان رضایت از رعایت استانداردها و کدهای اصول ساخت‌وساز</p>	<p>حق زیبایی‌شناسی</p>
<p>زنگنه شهرکی (۱۳۹۲)، حبیب‌نژاد و شهرکی (۱۴۰۱)</p>	<p>میزان رضایت از کیفیت و پراکندگی پارک‌ها و فضای سبز میزان رضایت از جمع‌آوری پسماند شهری و شبکه فاضلاب میزان رضایت از پشتیبانی مراکز تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز از طبیعت، حیات‌وحش و اکوسیستم‌ها در شهر میزان رضایت از توجه به آسایش اقلیمی در طراحی محیط شهری</p>	<p>حقوق زیست‌محیطی</p>

بعد کالبدی-زیستی

روش پژوهش

این تحقیق به لحاظ اهداف، جزو تحقیقات کاربردی است که یافته‌های آن می‌تواند در جهت تحلیل تحقق‌پذیری اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای ایران و به‌خصوص غرب استان مازندران قابل‌استفاده باشد. روش گردآوری اطلاعات شامل روش‌های کتابخانه‌ای، پرسشنامه است. در خصوص گردآوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش از روش‌های کتابخانه‌ای و جهت جمع‌آوری اطلاعات از روش میدانی استفاده می‌شود. مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بوده است. جامعه آماری در این پژوهش را شهروندان سه شهر مورد مطالعه و متخصصان شهری تشکیل می‌دهند. با توجه به حجم جمعیت سه شهر که بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ معادل ۷۲۴۰ نفر (مشمول بر بلده ۹۷۰ نفر، کجور ۳۱۲۰ نفر و پول ۳۱۵۰ نفر) بوده است بر مبنای فرمول کوکران به انتخاب ۳۶۵ نمونه مبادرت شده است که به روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده میان شهروندان توزیع و گردآوری شده است. حجم نمونه در نظر گرفته شده برای شهر بلده برابر با ۴۹ نفر، برای شهر کجور برابر با ۱۵۷ نفر و برای شهر پول برابر با ۱۵۹ نفر بوده است. پردازش داده‌ها و ساخت پایگاه اطلاعاتی در نرم‌افزار Arc GIS انجام شده و نتایج نهایی برای مقایسه و تحلیل در نرم‌افزار SPSS تدوین گشته است. در این پژوهش پس از طراحی پرسشنامه موردنظر جهت سنجش روایی محتوایی در اختیار ۳۰ نفر از خبرگان، صاحب‌نظران و اساتید راهنما و مشاور و همچنین اساتید دارای تخصص در رشته مربوطه قرار داده شده است و پس از اعمال اصلاحات پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت که از نوع روایی معیار بوده است. همچنین برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است بدین ترتیب که هر قدر شاخص آلفای کرونباخ به یک نزدیک‌تر باشد، پرسشنامه از پایایی قابل‌قبول‌تری برخوردار است. مقدار آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰٫۸۹ برآورد شد. بنابراین پرسشنامه پژوهش، پایایی قابل‌قبولی دارد. گزارش ضرایب آلفای کرونباخ هر عامل نیز به شرح جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۲. ابعاد پرسشنامه به همراه محاسبه آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه

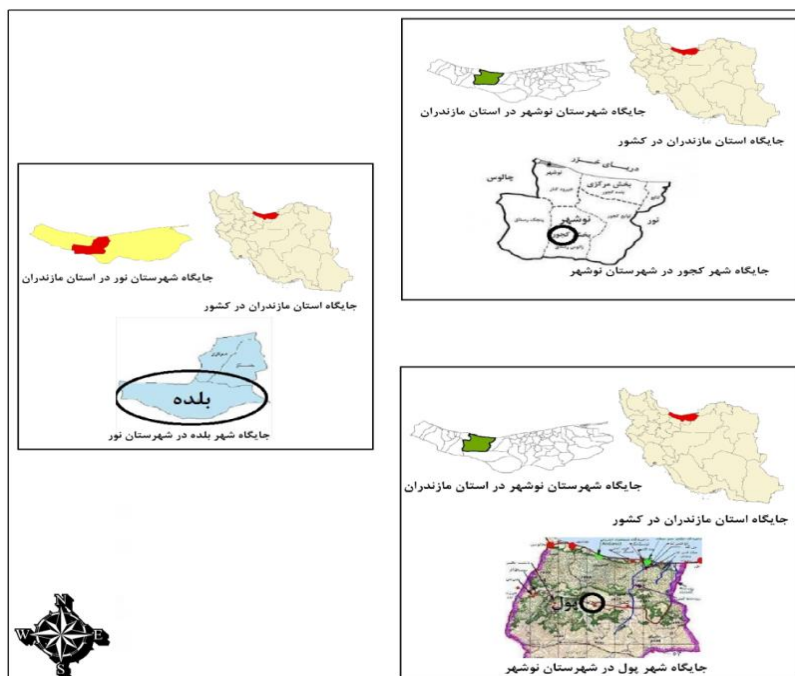
ابعاد	ضریب آلفای کرونباخ
اجتماعی فرهنگی	۰/۹۰
اقتصادی	۰/۸۶
کالبدی - زیستی	۰/۹۲

محدوده مورد مطالعه

-ویژگی‌های کلی شهرهای کوچک شهر بلده: بلده یکی از شهرهای شهرستان نور در استان مازندران ایران است. مرکز مختصات جغرافیایی شهر بلده برابر ۵۱ درجه و ۴۸ دقیقه و ۳۶ ثانیه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۱۲ دقیقه و ۷ ثانیه عرض شمالی است.

-ویژگی‌های کلی شهرهای کوچک شهر پول: شهر پول از توابع شهرستان نوشهر، منطقه کجور و دهستان زانوس رستاق می‌باشد که در فاصله ۵۵ کیلومتری نوشهر قرار گرفته است. روستای پول در پاییز ۱۳۹۰ به شهر ارتقاء یافته است. تعداد جمعیت شهر پول در سال ۱۳۹۵، برابر با ۳۱۵۰ نفر و تعداد ۱۰۶۴ خانوار می‌باشد. شهر پول یک بافت به هم پیوسته البته هم از اجتماع و هم از حیث معماری و بافت ارگانیک روستایی است. تراکم جمعیتی این شهر حدوداً ۴۲ نفر در هر هکتار می‌باشد. که در مقایسه با استانداردهای رایج در سطح نسبتاً متوسط رو به پایین می‌باشد و نشان از پراکندگی جمعیت در سطح منطقه دارد.

-ویژگی‌های کلی شهرهای کوچک شهر کجور: کجور شهری از توابع، بخش کجور، شهرستان نوشهر، استان مازندران، ایران است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت کجور برابر با ۳۱۲۰ نفر جمعیت بوده است. کجور در سال ۱۳۹۲ به شهر ارتقا یافت.

شکل ۲. جایگاه شهرهای بلده، پول و کجور در سلسله مراتب تقسیمات کشوری

یافته‌ها

در راستای تحلیل داده‌های پژوهش، نگارندگان به وارد نمودن داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS و سپس خروجی آن را در

قالب میانگین حسابی و آزمون t زوجی مبادرت نموده‌اند که بر این اساس، ابتدا آزمون کرونباخ آلفا به منظور سنجش پایایی پرسشنامه تعیین گشت که آلفای کرونباخ این پرسشنامه برابر ۰,۸۸۳ بوده که نشان از پایایی درونی عالی داشت، سپس به بررسی وضعیت گویه‌های تبیین تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران پرداخته شد. به منظور تبیین تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک (شهرهای کوچک غرب استان مازندران) از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. در این بخش ابعاد سه‌گانه اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و بعد کالبدی - زیستی در سه شهر مورد مطالعه مورد ارزیابی قرار گرفت.

ارزیابی وضعیت بعد اجتماعی-فرهنگی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران

طبق جدول ۳، نتیجه آزمون t تک نمونه‌ای در مورد وضعیت بعد اجتماعی-فرهنگی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران نشان‌دهنده این است که مقدار آماره t در سطح معناداری برابر ۰,۰۰ که کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد در شهر کجور برابر ۳۶/۸۹۰-، در شهر بلده برابر ۲۸/۱۷۹- و در شهر پول برابر ۳۸/۴۹۰- است. ضمن آن که بر اساس نتایج این جدول ۳، در تمامی شهرها مقدار میانگین واقعی از مقدار میانگین مفروض کوچک‌تر است. چون مقدار آماره T منفی است. بنابراین، می‌توان ادعا نمود که وضعیت بعد اجتماعی - فرهنگی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران در وضعیت نامناسبی قرار دارد.

جدول ۳. وضعیت بعد اجتماعی - فرهنگی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران

بعد اجتماعی-فرهنگی	شهر کجور	شهر بلده	شهر پول
میانگین مفروض	۳	۳	۳
مقدار آماره t	-۳۶/۸۹۰	-۲۸/۱۷۹	-۳۸/۴۹۰
اختلاف میانگین	۰/۴۸۲	۰/۴۴۱	۰/۵۰۰
درجه آزادی	۳۴۱	۲۷۹	۳۴۱
سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

ارزیابی وضعیت بعد اقتصادی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران

طبق جدول ۴، نتیجه آزمون t تک نمونه‌ای در مورد وضعیت بعد اقتصادی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران نشان‌دهنده این است که مقدار آماره t در سطح معناداری برابر ۰,۰۰ که کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد در شهر کجور برابر ۵۵,۰۳۹-، در شهر بلده برابر ۴۷/۴۹۲- و در شهر پول برابر ۵۹/۷۹۰- است. ضمن آن که بر اساس نتایج این جدول ۴، در تمامی شهرها مقدار میانگین واقعی از مقدار میانگین مفروض کوچک‌تر است. چون مقدار آماره t منفی است. بنابراین، می‌توان ادعا نمود که وضعیت بعد اقتصادی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران در وضعیت نامناسبی قرار دارد.

جدول ۴. وضعیت بعد اقتصادی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران

بعد اقتصادی	شهر کجور	شهر بلده	شهر پول
میانگین مفروض	۳	۳	۳
مقدار آماره t	-۵۵,۰۳۹	-۴۷,۴۹۲	-۵۹/۷۹۰
اختلاف میانگین	-۰/۷۸۶	-۰/۷۹۶	-۰/۸۷۰
درجه آزادی	۳۴۱	۲۷۹	۳۴۱
سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

ارزیابی وضعیت بعد کالبدی- زیستی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران طبق جدول ۵، نتیجه آزمون t تک نمونه‌ای در مورد وضعیت بعد کالبدی- زیستی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک شهرهای غرب استان مازندران نشان‌دهنده این است که مقدار آماره t در سطح معناداری برابر ۰,۰۰ که کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد در شهر کجور برابر ۱۱,۳۱۵-، در شهر بلده برابر ۱۱,۹۵۸- و در شهر پول برابر ۱۱,۸۱۲- است. ضمن آن که بر اساس نتایج این جدول ۵، در تمامی شهرها مقدار میانگین واقعی از مقدار میانگین مفروض کوچک‌تر است. چون مقدار آماره t منفی است. بنابراین، می‌توان ادعا نمود که وضعیت بعد کالبدی- زیستی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران در وضعیت نامناسبی قرار دارد.

جدول ۵. وضعیت بعد کالبدی- زیستی به منظور تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران

بعد کالبدی- زیستی	شهر کجور	شهر بلده	شهر پول
میانگین مفروض	۳	۳	۳
مقدار آماره t	-۱۱/۳۱۵	-۱۱/۰۵۸	-۱۱/۸۱۲
اختلاف میانگین	-۰/۱۱۶	-۰/۱۴۱	-۰/۱۲۲
درجه آزادی	۳۴۱	۲۷۹	۳۴۱
سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

پس از بررسی وضعیت تمامی ابعاد تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران از طریق آزمون t تک نمونه‌ای به این نتیجه رسیده می‌شود که تمامی ابعاد تحقق حق به شهر (شامل ابعاد اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و کالبدی- زیستی) در شهرهای کوچک غرب استان مازندران (شامل شهرهای کجور، بلده و پول) در وضعیت نامناسبی قرار دارند.

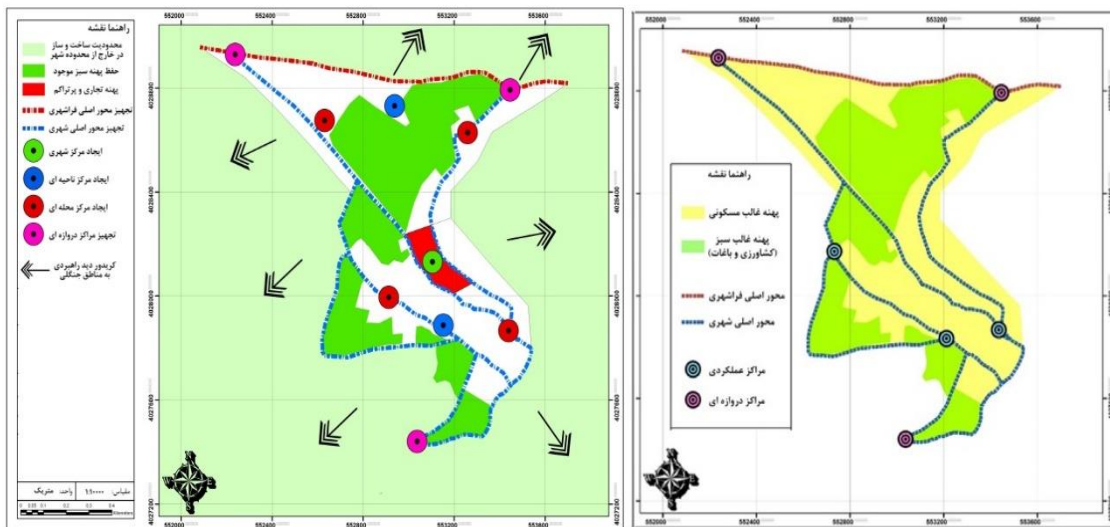
جدول ۶. ارزیابی وضعیت ابعاد تحقق حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران از طریق آزمون t تک نمونه‌ای

ابعاد تحقق حق به شهر	وضعیت شهر کجور	وضعیت شهر بلده	وضعیت شهر پول
بعد اجتماعی- فرهنگی	نامناسب	نامناسب	نامناسب
بعد اقتصادی	نامناسب	نامناسب	نامناسب
بعد کالبدی- زیستی	نامناسب	نامناسب	نامناسب

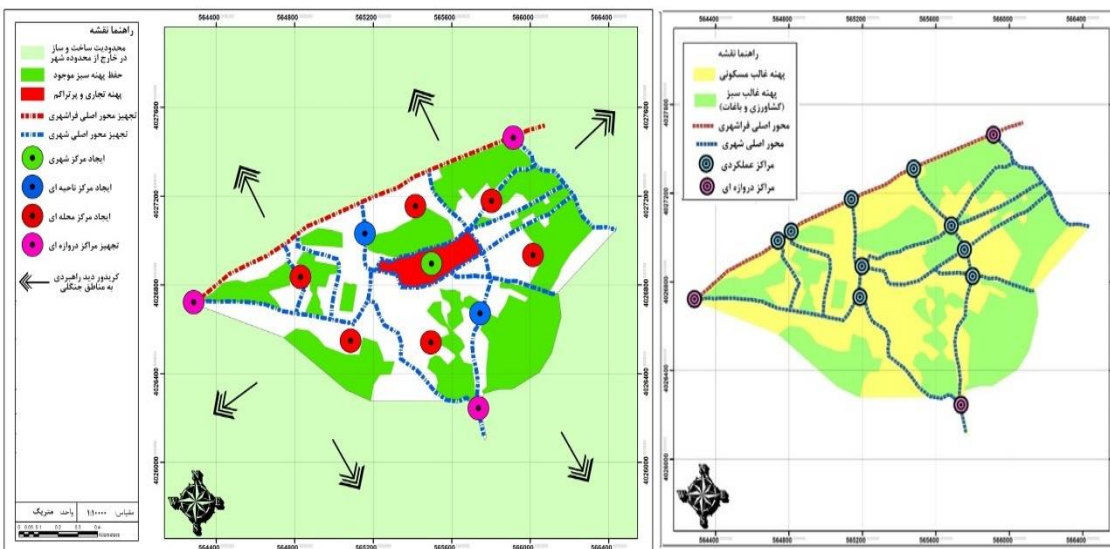
تحلیل فضایی تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای پول، کجور و بلده

تحلیل فضایی شهرهای کوچک غرب استان مازندران (شهرهای کجور، بلده و پول) شامل موارد زیر است:

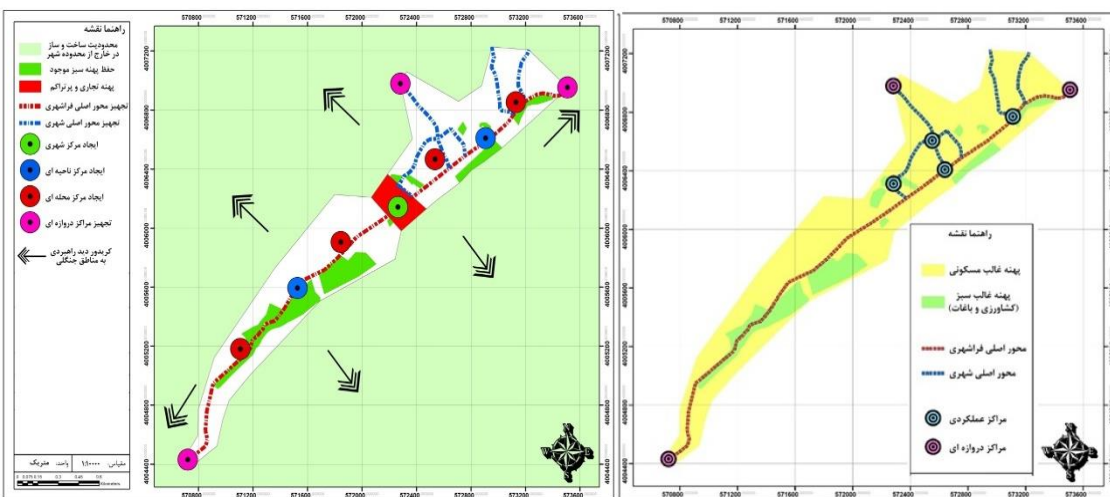
- ❖ پهنه‌ها: شامل پهنه غالباً مسکونی و پهنه غالباً سبز (کشاورزی و باغات)
- ❖ محورها: شامل محورهای اصلی فرا شهری و محورهای اصلی شهری
- ❖ مراکز: شامل مراکز عملکردی و مراکز دروازه‌ای

شکل ۳. وضعیت ساختار فضایی موجود (سمت راست) و پیشنهادی (سمت چپ) شهر پول به‌منظور تحقق حق به شهر

شکل ۴. وضعیت ساختار فضایی موجود (سمت راست) و پیشنهادی (سمت چپ) شهر کجور به‌منظور تحقق حق به شهر

شکل ۵. وضعیت ساختار فضایی موجود (سمت راست) و پیشنهادی (سمت چپ) شهر بلده به‌منظور تحقق حق به شهر

نکته قابل تأمل و مهم از دید نگارندگان در راستای هر چه بیشتر شدن میزان تحقق‌پذیری معیارها و شاخص‌های حق به شهر در شهرهای مورد مطالعه، با توجه به اینکه شهرهای مذکور شهرهای کوچک شهر بوده و در بسیاری از موارد تاکنون عناصر اصلی که یک شهر باید در خود داشته باشد (اعم از سلسله‌مراتب کالبدی و عملکردی، گذرگاه‌ها، مرکزیت و ...) را نداشته و یا در حد ضعیف و ابتدایی در خود دارند، ارائه راهکارها به صورت پیشنهادهای موضعی شامل ناحیه بندی و محله بندی پیشنهادی، خلق پهنه‌ها و محورهای عملکردی می‌باشد. که در هر یک از تصاویر فوق در بیان وضع موجود و پیشنهادی ذکر شده است. از جمله نکات مشترک در شهرهای مورد مطالعه ایجاد نواحی و محله‌های شهر (با توجه وجود محله‌های عرفی و پتانسیل جمعیت‌پذیری و کالبدی شهر) و مراکز ناحیه و محله، ترسیم پهنه‌های تجاری، سبز و سکونت، تجهیز محورهای اصلی شهری و فرا شهری، تدوین کردیدورها و چشم‌انداز پیرامونی برای هر شهر و نیز تجهیز مراکز دروازه‌ای به منظور تقویت خوانایی شهر در راستای تحقق هر یک از معیارهای اندیشه حق به شهر اعم از حق مشارکت در شهر (مشارکت‌پذیری)، حقوق اجتماعی - فرهنگی (زیست‌پذیری شهری)، حق معاش و پایداری اقتصاد شهر، حق اختصاص دهی شهر به خود، حق زیبایی‌شناسی و حقوق زیست‌محیطی در شهرهای سه‌گانه بوده است.

بحث

این پژوهش در پی آن بود تا بتواند ضمن تحلیل کلی از وضعیت خام شهرهای استان مازندران (شهرهای با جمعیت کمتر از پنج هزار نفر) به تبیین الگوی شهروندی با رویکرد حق به شهر مبادرت نماید. به عبارت دیگر، به مقایسه کیفی از وضعیت موجود و اختلاف عرفی و ذهنی میان آن با سطح مطلوب (یا حداقل آنچه در شهرهای با این میزان جمعیت در حال تجربه کردن می‌باشند) بوده است. در واقع هدف نگارندگان دستیابی به این امر بوده است که آیا صرف شهر شدن یک سکونتگاه می‌تواند توقعات شهروندان را در زمینه احقاق حقوق آنها در قالب آنچه حق به شهر را تداعی می‌کند، برآورده سازد یا خیر؟ بر همین اساس ضمن بررسی ضمنی سیزده شهر با جمعیت کمتر از ۵ هزار نفر، با تحلیل عمیق‌تر به انتخاب شهرهایی با ویژگی‌های مشابه‌تر مشتمل بر شهرهای غرب استان مازندران تحت عنوان بلده، پول و کجور پوشش مبادرت شد. مقایسه شهرهای فوق‌الذکر با سایر شهرهای استان (خام شهرها) بر مبنای معیارهایی (شامل دوری از مرحله اقتصاد بسته یا نیمه بسته روستایی، پیدایش اقتصاد تجاری با سکونتگاه‌های پیرامون خود، پیدایش نقشی خاص در روستا در نظام تعاملات اقتصادی منطقه، برتری در نظام اداری، وسعت، میزان تمرکز، بالاتر بودن سطح رفاه ساکنان، افزایش درآمد و ... و نیز بالا بودن جمعیت و تراکم نسبی جمعیتی و ساختمانی) که نگارندگان جهت تعیین شهرهای با ویژگی‌های مشابه که در نهایت به برتری نسبی این شهرها منجر شده در نظر داشتند، حاکی از آن بود که شهرهای بلده، پول و کجور دارای تمامی برتری‌های یک مرکز بر پیرامون خود می‌باشند که بنابراین به‌عنوان نمونه‌های نهایی این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرند. ضمن اینکه سه شهر منتخب به‌واسطه استقرار در نیمه غربی استان مازندران، حوزه جغرافیایی مشخصی را نیز در بر گرفته و از این منظر می‌توان مشابهت فضایی را نیز به سایر مؤلفه‌های انتخاب شهرهای مورد بررسی اضافه نمود. پس از انتخاب شهرهای مورد مطالعه، وضعیت معیارهای حق به شهر در این شهرها در قالب نظرخواهی از شهروندان و سپس متخصصان و کارشناسان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت که وضعیت این معیارها و مقایسه وضع موجود با سطح مطلوب (بر اساس طرح‌ها و اسناد فرادست و نیز استانداردهای موجود) حاکی از شکاف موجود در این شهرها (که خود شرایط بهتری را نسبت به سایر خام شهرهای استان داشته‌اند) می‌باشد، که این مسئله به‌نوعی نشان‌دهنده وضعیت به‌مراتب ضعیف‌تری در سایر خام شهرهای استان مازندران می‌باشد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل فضایی تحقق اندیشه حق به شهر در شهرهای کوچک غرب استان مازندران صورت پذیرفت و نتایج حاصل از مطالعات پیمایشی پژوهش نشان می‌دهد میزان مشارکت شهروندان در امور شهری که خود یکی از پایه‌های اساسی حق به شهر و سازنده شهر پایدار می‌باشد، در سطح ضعیفی بوده و به نظر می‌رسد؛ اهتمام جدی نیز در راستای توانمندسازی مردم (خصوصاً زنان) به منظور سازمان‌دهی وضعیت موجود از سوی مدیران شهری وجود ندارد و میزان پاسخگو بودن مدیران شهری به شهروندان نیز در سطح پایینی قرار دارد. این امر در بعد دیگری که دستیابی شهروندان به امکانات و خدمات شهری را پوشش می‌دهد نیز به شکل حادثتری وجود دارد. به گونه‌ای که به‌عنوان شرایطی همگن برای هر سه شهر، میزان دستیابی به کاربری‌ها و خدمات متنوع شهری اعم از خدمات بهداشتی و درمانی، فضای سبز و اوقات فراغت، آموزشی، تنوع مراکز خدماتی و ... با محدودیت‌هایی برای شهروندان، نارضایتی را برای ساکنان به وجود آورده است. این مسئله در بعد اقتصادی به مراتب پیچیده‌تر است به گونه‌ای که علی‌رغم شهر شدن این سکونتگاه‌ها، در حوزه مسائل اقتصادی خلاءهای زیادی را در خود می‌بیند به گونه‌ای که وضعیت کار و اشتغال، دسترسی به منابع مالی ثانویه (اعتبارات بانکی، منابع) جهت افزایش فرصت‌های معیشت، وضعیت قیمت زمین، یکپارچگی اقتصادی با اقتصاد منطقه‌ای همگی وضعیت نامطلوبی را داشته؛ ضمن اینکه مدیران شهری نیز در این زمینه نتوانسته‌اند شرایط را بهبود بخشند و حتی میزان رضایت از آنها نیز به واسطه عدم وجود شفافیت مالی در زمینه تهیه و اجرای پروژه‌های شهری، فقدان سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در سطح پایینی است و نوآوری خاصی در زمینه بهبود وضعیت به چشم نمی‌آید که متضمن برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار برای این شهرها باشد. به نظر می‌رسد تنها محسنات و مزایای محدود ناشی از شهر شدن سکونتگاه‌های مورد مطالعه عواملی است که به واسطه وجود ویژگی‌های روستا-شهری در این شهرها می‌باشد که عواملی همچون مطلوبیت دید به عناصر طبیعی شهر مانند کوهستان، دریا و جنگل، میزان ارتباط چهره به چهره و همکاری بین مردم در فضاهای شهری، میزان امکان دسترسی به توسعه مذهبی، فردی و معنوی، حس تعلق به شهر و مکان‌های شهری و به‌ویژه چشم‌انداز طبیعی و مطلوبیت آن در سطح قابل قبولی می‌باشد که همگی مفهوم روستا بودن را نسبت به شهریت و شهرنشینی در ذهن تداعی می‌نماید. در مقابل نیز رضایت و الگوی نسبتاً مطلوب در وضع موجود همانند رضایت از سهولت مسافرت‌های درون‌شهری و وضعیت ترافیک صرفاً به واسطه محدود بودن فضای کلی شهر و تعداد خودرو می‌باشد؛ چرا که در زمینه ارائه خدمات همچون وجود و دسترسی به حمل‌ونقل عمومی میزان رضایت عمومی در سطح پایینی است و یا میزان رضایت از الگوی مدیریت پسماند و شبکه فاضلاب به واسطه اینکه تقریباً شرایط قبل از شهر شدن را تجربه می‌کند، دارای وضعیت راضی‌کننده‌ای نیست که امتیاز شهر شدن آن را بهبود بخشیده باشد. هر چند نمی‌توان به‌طور کلی از شرایط موجود مأیوس بود و اذعان داشت که شرایط به‌طور کلی ناامیدکننده است یا همه شهرها در همه ابعاد دارای ضعف‌های یکسانی هستند. به‌عنوان نمونه، در بعد اجتماعی-فرهنگی، شهر بلده، در بعد اقتصادی شهر کجور بالاترین رتبه را در میان خام شهرهای غرب استان مازندران دارند. ضمن اینکه در بعد کالبدی-زیستی شهرهای کجور، بلده و پول دارای رتبه برابر می‌باشند. اما آنچه در قالب قاعده‌ای کلی دست آمده است، بیان این نکته مهم است که آنچه در چند دهه اخیر خصوصاً (۱۴۰۱-۱۳۶۵) در استان مازندران (و البته کل کشور) مشهود می‌باشد، رشد پدیده خام شهری است به گونه‌ای که تعداد شهرها از ۳۵ شهر در سال ۱۳۶۵ با افزایش حدود ۴۰ درصدی (۲۳ شهر) و شیب تند به ۵۸ شهر در سال ۱۴۰۱ رسیده است. در این میان، نکته قابل‌تأمل، افزایش معنادار تعداد این شهرها طی سرشماری‌های مورد مطالعه از ۱۷ به ۳۰ شهر می‌باشد که بخش اعظمی از شهرهای ایجادشده از نوع خام شهر می‌باشند. لکن نکته قابل توجه عدم تحقق توقعاتی بوده است که شهروندان در پی اندیشه شهر شدن در پی آن بوده‌اند و در واقع مفهوم حق به شهر به صورتی که باید محقق نگردیده است. در بیان این امر، بیان این نکته قابل‌تأمل است که صرف تبدیل یک یا چند سکونتگاه روستایی به شهر نمی‌توان وضعیت

مطلوب در زندگی شهروندان را متصور گشت و به عبارت دیگر توسعه فضایی و کالبدی متضمن توسعه اجتماعی، اقتصادی نیست هر چند عکس این امر امکان پذیر است. راهبردهای تحقق حق به شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران به صورت جدول شماره ۷ ارائه می شود. بر این اساس اولویت برتر با راهبردهایی است که معیارهای آن دارای اهمیت بالاتری هستند. بر این اساس با توجه به تحلیل شبکه‌ای تحقق حق به شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران، معیار حق اختصاص دهی شهر به عنوان اولویت اول و معیار حقوق زیست محیطی به عنوان اولویت دوم در نظر گرفته می شود.

جدول ۷. ارائه راهبردهای تحقق حق به شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران

ابعاد	معیار	اولویت	راهبردها
بعد اجتماعی و فرهنگی	حق مشارکت در شهر (مشارکت پذیری)	۶	- ارتقا مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری از طریق انتخابات شهری و محله‌ای در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- ارتقا توانمندسازی مردم به منظور سازمان‌دهی رویدادها و گردهمایی‌های شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اجتماعی و فرهنگی	حق به شهری آموزنده	۸	- تأکید بر پاسخگو بودن مدیران شهری به شهروندان به منظور ارتقا اصل شفافیت در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- تأکید بر ترویج مشارکت زنان و توانمندسازی آنان در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اجتماعی و فرهنگی	حقوق اجتماعی- فرهنگی (زیست‌پذیری شهری)	۴	- تأکید بر حمایت از حریم خصوصی افراد در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- تأکید بر تقویت حکمرانی شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حق معاش و پایداری اقتصاد شهر	۳	- تأکید بر دخالت و تأثیر مردم در خلق محیط و فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- تقویت حق برخورداری آزادانه و برابر از فرصت‌های آموزشی در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- ارتقا حق برخورداری از اوقات فراغت و رشد فردی برای تمامی ساکنان در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- بهبود امکان استفاده گروه‌های مختلف سنی از فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- بهبود امکان استفاده گروه‌های مختلف جنسی از فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- ارتقا سلامت جسمی و روانی در شهر از طریق پیشگیری از شیوع بیماری و دسترسی به مراکز درمانی در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- ارتقا نشاط و سرزندگی در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- ارتقا برخورداری از آرامش در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- ارتقا دسترسی به توسعه مذهبی، فردی و معنوی در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- ارتقا استفاده معلولان از فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- تأکید بر ارتباط چهره به چهره و همکاری بین مردم در فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- تأکید بر تنوع فرهنگی و قومی در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- بهبود الگوی درآمد پایدار در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- تقویت مهارت‌ها و برنامه‌های آموزشی موثر توسط مدیران شهری برای شهروندان در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- بهبود دسترسی به منابع مالی ثانویه مانند اعتبارات بانکی و منابع در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- بهبود توسعه کسب‌وکار محلی و نوآوری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- تأکید بر برنامه‌ریزی و تداوم کسب‌وکار در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- بهبود وضعیت کار و اشتغال در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- بهبود وضعیت الگوی قیمت زمین در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- بهبود شفافیت مالی در میان مدیران و دست‌اندرکاران شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
بعد اقتصادی	حقوق اقتصادی	۵	- ارتقا سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در بخش‌های مختلف شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران
			- بهبود وضعیت الگوی قیمت زمین در خام شهرهای غرب استان مازندران

مازندران		
- تأکید بر یکپارچگی اقتصادی شهر با اقتصاد منطقه‌ای و جهانی در خام شهرهای غرب استان مازندران		
مازندران		
- تأکید بر تأثیر مردم برای انجام تغییرات و ساخت‌وسازها در محله و یا شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- بهبود وضعیت سهولت مالکیت یا اجاره مسکن در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا حس تعلق به شهر و مکان‌های شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا دسترسی به فضاهای عمومی و خدماتی کارآمد در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تأکید بر تصویب برنامه ملی و شهری برای حمایت از تنظیم زمین شهری پایدار در خام شهرهای غرب استان مازندران	۱	حق اختصاص دهی شهر به خود
- ارتقا تنوع مراکز خدماتی در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تأکید بر چند عملکردی بودن فضای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تقویت امنیت جسمی و روانی در فضاهای شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا سهولت مسافرت‌های درون‌شهری و وضعیت ترافیک در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- بهبود وضعیت حمل‌ونقل عمومی شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا ایمنی و آسایش عابران برای تردد در برابر اتومبیل‌ها در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تقویت انطباق نمادها و تزئینات شهری با فرهنگ و تاریخچه شهر در خام شهرهای غرب استان مازندران		بعد کالبدی-زیستی
مازندران		
- تقویت خوانایی ورودی‌ها و مراکز و فعالیت‌های اصلی شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- بهبود تناسب بین ساختمان‌ها و فضاهای اطراف آن در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا کیفیت عناصر بصری شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران	۷	حق زیبایی‌شناسی
- تأکید بر حفظ هویت و نمایش آن در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تقویت و توجه بر دید به عناصر طبیعی شهر مانند دریا و جنگل در خام شهرهای غرب استان مازندران		
مازندران		
- تأکید بر رعایت استانداردها و کدهای اصول ساخت‌وساز در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- ارتقا کیفیت و پراکندگی پارک‌ها و فضای سبز در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تأکید بر صرفه‌جویی در مصرف انرژی و بهره‌گیری از انرژی پاک و تجدیدپذیر در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- بهبود وضعیت جمع‌آوری پسماند شهری و شبکه فاضلاب در خام شهرهای غرب استان مازندران	۲	حقوق زیست‌محیطی
- تقویت پشتیبانی مراکز تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز از طبیعت، حیات‌وحش و اکوسیستم‌ها در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تأکید بر پیشگیری از آلودگی هوا در خام شهرهای غرب استان مازندران		
- تأکید و توجه به آسایش اقلیمی در طراحی محیط شهری در خام شهرهای غرب استان مازندران		

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سه‌م نویسنده‌گان در پژوهش

نویسنده‌گان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سه‌م برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسنده‌گان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده‌گان از همه‌کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- اشتیاقی، معصومه و شارع‌پور، محمود. (۱۳۹۹). بررسی مفهوم حق به شهر در سیاست‌گذاری شهری. *فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای*، ۱(۲)، ۶۷-۸۴.
- امیرمظاهری، امیرمسعود و قره‌تپه، شهناز. (۱۳۹۱). نقش کنشگران اجتماعی در جنبش مشروطیت با رویکرد هانس تاک. *مجله مطالعات جامعه‌شناسی*، ۵(۱۴)، ۷-۲۸.
- تقوایی، علی‌اکبر؛ عزیزی، داوود و یزدانیان، احمد. (۱۳۹۴). بررسی نقش نظریه حق به شهر در تولید و بازتولید فضای شهری. *نشریه شهرسازی و معماری هفت شهر*، ۴(۵۰)، ۸۸-۹۹.
- جلالی، نسا و دیندار سنگجویی، حوریه. (۱۳۹۴). حق به شهر حقی برای زیستن بهتر و یک ضرورت. *اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، تهران*.
- حبیب نژاد، سید احمد و خسروی، احمد. (۱۴۰۱). حق به شهر و امکان شناسایی آن در نظام حقوقی ایران. *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*، ۱(۵۲)، ۱۶۳-۱۸۴. <https://doi.org/10.22059/jplsq.2019.270256.1865>
- حبیبی، سید محسن و امیری، مریم. (۱۳۹۴). حق به شهر؛ شهر موجود و شهر مطلوب آنچه هست و آنچه باید باشد. *نشریه پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، ۵(۲)، ۹-۳۰.
- حیدری، محمدتقی؛ محمدی، شهرام و رحمانی، مریم. (۱۴۰۰). پایش نظریه حق به شهر در بازتولید فضای شهر دوستدار سالمند (مطالعه موردی: بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان). *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۳(۱)، ۱۹۵-۲۱۲. [doi:10.22059/JHGR.2019.278353.1007891](https://doi.org/10.22059/JHGR.2019.278353.1007891)
- حیدری، فردین و زارعی، مجید. (۱۳۹۸). مفهوم حق به شهر و ارتباط آن با طراحی شهری شهروندمدار؛ تطبیق هنجارهای جامع بیان‌گر شهروندمداری، با شاخصه‌های کیفی طراحی شهری. *فصلنامه منظر*، ۱۱(۴۶)، ۱۴-۲۳.
- خزایی، مصطفی؛ ابهری، مریم و مظفری، محسن. (۱۴۰۰). تحلیل مفهومی انگاره حق به شهر با تأکید بر تحولات فضایی شهر تهران. *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس*، ۱۳(۴۷)، ۹۹-۱۱۸.
- خدایاری مطلق، صفیه؛ شارع‌پور، محمود و تولایی، نوین. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر شاخص‌های مطلوبیت فضای شهری بر میزان تحقق حق به شهر (مورد مطالعه: شهر بابلسر). *نشریه جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۴(۹)، ۱۸۹-۲۲۵.
- دولت‌شاه، صدیقه؛ سرور، رحیم و توکلان، علی. (۱۴۰۰). تحلیلی بر شاخص‌های زیست‌پذیری با رویکرد حق به شهر، مطالعه موردی: بندر ماهشهر. *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۳(۵۱)، ۱۳۱-۱۰۹.
- رهبری، لادن و شارع‌پور، محمود. (۱۳۹۳). جنسیت و حق به شهر، آزمون نظریه لُهفور در تهران. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۳(۱۳)، ۱۴۱-۱۱۶.
- زارع شاه‌آبادی، اکبر و غلامی، میثم. (۱۳۹۸). رابطه بین حق به شهر و احساس تعلق در بین شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر یزد. *مطالعات ملی*، ۲۰(۷۸)، ۹۵-۱۰۹.
- زنگنه شهرکی، سعید. (۱۳۹۲). فرایند تبدیل نقاط روستایی به شهر در مقیاس ملی و پیدایش پدیده خام شهرها. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۴(۳)، ۵۳۵-۵۵۷.
- سنایی، مجید؛ وفادار سورکی، رضا و عاطفی، کتابون. (۱۴۰۱). سنجش افتراقات فضایی تحقق حق به مشارکت و اختصاص دهی شهر به خود در پرتو اندیشه حق به شهر در شهر هچیرود- شهرستان چالوس. *فصلنامه سیاست‌گذاری محیط شهری*، ۲(۵)، ۴۵-۶۰. [doi:10.1001.1.27833496.1401.2.5.3.6](https://doi.org/10.1001.1.27833496.1401.2.5.3.6)
- شوهانی، نادر و کاکایی، نورالدین. (۱۳۹۹). رویکرد نوظهور روستا - شهرها و نقش آنها در سازمان‌یابی و تعادل نظام فضایی سکونتگاه‌ها (مطالعه موردی: استان ایلام). *فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۲(۴)، ۷۷۶-۷۹۵. [doi:10.1001.1.66972251.1399.12.4.36.4](https://doi.org/10.1001.1.66972251.1399.12.4.36.4)
- عزیزی، محمدمهدی؛ زبردست، اسفندیار و برنافر، مهدی. (۱۳۹۸). سنجش اثرات تبدیل روستا به شهر بر نظام شهری در مقیاس ناحیه: نمونه موردی ناحیه‌های استان گیلان (۱۳۳۵-۱۳۹۵). *مدیریت شهری*، ۱۸(۵۴)، ۷-۲۶.
- غضنفرپور، حسین؛ پورخسروانی، محسن و بشتام، سارا. (۱۴۰۱). تحلیل پراکنده رویی شهر سیرجان و رشد آینده آن با استفاده از داده‌های

- سنجش‌ازدور. فصلنامه شهر پایدار، ۵(۲)، ۳۶-۲۱. doi:10.22034/JSC.2021.294254.1507
- گلی، علی و عسگری، علی. (۱۳۸۵). کاربرد منطق فازی در تبدیل روستا به شهر: استان تهران. فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۱۰(۴۵)، ۱۳۹-۱۵۹.
- مشکینی، ابوالفضل؛ پذیرا، سپیده و قائد رحمتی، صفر. (۱۴۰۰). تحلیل ظرفیت نهادی مدیریت محلی جهت حکمروایی خوب زمین شهری در ایران. فصلنامه شهر پایدار، ۴(۱)، ۳۱-۱۵. doi: 10.22034/jsc.2021.270240.1403
- نوروزی، مصطفی و زرین جویی، سکینه. (۱۳۹۱). تبدیل روستا به شهر و نقش آن در رضایتمندی از کیفیت محیط مطالعه موردی: شهر حسینیه در استان خوزستان. چهارمین همایش علمی سراسری دانشجویی جغرافیا، تهران، ۸۱-۶۷.
- هاروی، دیوید و مری فیلد، اندی. (۱۳۹۲). حق به شهر: ریشه‌های شهری بحران‌های مالی. ترجمه: خسرو کلانتری. تهران: انتشارات مهریستا.

References

- Absolute God, S., Sharapour, M., & Tulai, N. (2016). Investigating the effect of urban space desirability indicators on the degree of realization of the right to the city (case study: Babolsar city). *Journal of Sociology of Social Institutions*, 4(9), 189-225. [In Persian].
- Amir Mozaheri, A. M., & Qaratepe, Sh. (2011). The role of social activists in the constitutionalism movement with Hans Tuck's approach. *Journal of Sociological Studies*, 5(14), 28-7. [In Persian].
- Azizi, M. M., Mozal, E., & Barnafar, M. (2018). Measuring the effects of the transformation of the village into a city on the urban system at the district scale: a case study of the districts of Gilan province (1395-1335). *Urban Management*, 18(54), 7-26. [In Persian].
- Dolatshah, S., Sarwar, R., & Tawaklan, A. (2020). An analysis of livability indicators with the right to city approach, case study: Bandar Mahshahr. *New Perspectives in Human Geography Quarterly*, 13(51), 109-131. [In Persian].
- Eshtiaghi, M., & Sharapour, M. (2019). Examining the concept of the right to the city in urban policymaking. *Journal of Urban and Regional Sustainable Development Studies*, 1(2), 67-84. [In Persian].
- Ghazanfarpour, H., Pourkhosravani, M., & Bestam, S. (2021). Scattered surface analysis of Sirjan city and its future growth using remote sensing data. *Journal of Sustainable City*, 5(2), 21-36. doi:10.22034/JSC.2021.294254.1507 [In Persian].
- Goli, A., & Askari, A. (2005). The use of fuzzy logic in transforming a village into a city: Tehran province. *Humanities Lecturer Quarterly*, 10(45), 139-159. [In Persian].
- Habibi, S. M., & Amiri, M. (2014). right to the city; The existing city and the desirable city of what is and what should be. *Iranian Journal of Anthropological Research*, 5(2), 9-30. [In Persian].
- Habibnejad, S. A., & Khosravi, A. (2021). The right to the city and the possibility of recognizing it in Iran's legal system. *Tehran University Public Law Studies Quarterly*, 52(1), 163-184. <https://doi.org/10.22059/jplsq.2019.270256.1865> [In Persian].
- Harvey, D., & Maryfield, A. (2012). *The Right to the City: The Urban Roots of Financial Crises*. Translation: Khosrow Kalantari. Tehran: Mehrovista Publications. [In Persian].
- Heydari, F., & Zarei, M. (2018). The concept of the right to the city and its relationship with citizen-oriented urban design; Adaptation of comprehensive norms expressing citizen orientation with qualitative indicators of urban design. *Manzar Quarterly*, 11(46), 14-23. [In Persian].
- Heydari, M. T., Mohammadi, Sh., & Rahmani, M. (2021). Monitoring the theory of the right to the city in the reproduction of the elderly-friendly city space (case study: worn-out fabric of the central part of Zanjan city). *Human Geography Research Quarterly*, 53(1), 195-212. doi:10.22059/JHGR.2019.278353.1007891 [In Persian].
- Isin E. (2000). *Introduction: democracy, citizenship and the city*. In: Isin E. (ed.), *Democracy, citizenship and the global city*, pp. 1-21. Routledge, New York.
- Jalali, N., & Dindar Sangjoui, H. (2014). *The right to the city is a right to live better and a necessity*. The first annual conference on architecture, urban planning and urban management research, Tehran. [In Persian].
- Khazaei, M., Abhari, M., & Mozaffari, M. (2020). Conceptual analysis of the notion of the right to

- the city with an emphasis on the spatial developments of Tehran. *Zagros Landscape Geography and Urban Planning Quarterly*, 13(47), 118-99. [In Persian].
- Laden, L., & Sharahpour, M. (2013). Gender and the right to the city, a test of Lohefour's theory in Tehran. *Iranian Journal of Sociology*, 3(13), 116-141. [In Persian].
- Lefebvre, H. (1996). *The Urban Revolution*, translated by Robert Bononno, New York: University of Minnesota press.
- Marcuse, P. (2010). Postscript: Beyond the Just City to the Right to the City. Inp. Marcuse, J. Connolly, J. Novy, I. Olivo, C. Potter, & J. Steil, in *Searching for the the Just City*. New York: Routledge.
- Meriläinen, E., Fougère, M., & Wojciech, P. (2020). Refocusing urban disaster governance on marginalised urban people through right to the city, *Environmental Hazards* 19, 187-208. <https://doi.org/10.1080/17477891.2019.1682492>
- Merrifield, A. (2013). *The Politics of the Encounter: Urban Theory and Protest under Planetary Urbanization*. Athens, GA: *The University of Georgia Press*.
- Meshkini, A., Mobhara, S., & Quaid Rahmati, S. (2020). Analyzing the institutional capacity of local management for the good governance of urban land in Iran. *Journal of Sustainable City*, 4(1), 15-31. doi: 10.22034/jsc.2021.270240.1403 [In Persian].
- Mitchel, D. (2003). *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space*. New York: Guilford Press.
- Nowrozi, M., & Zarin Joy, S. (2011). The transformation of the village into a city and its role in satisfaction with the quality of the case study environment: Hosseiniye city in Khuzestan province. *The fourth national scientific conference of geography students, Tehran*, 67-81. [In Persian].
- Purcell, M. (2002). Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. *Geo Journal*, 58, 99-108
- Purcell, M. (2003). Citizenship and the right to the global city: reimagining the capitalist world order International. *Journal of Urban and Regional Research*, 27(3): 564-590. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00467>
- Purcell, M. (2013). Possible Worlds: Henri Lefebvre and the Right to the City. *Journal Of Urban Affairs*, 36, 141-154. DOI: 10.1111/juaf.12034
- Purcell, M., & Shannon, K. T. (2015). Cultivating food as a right to the city, Local Environment: International. *Journal of Justice and Sustainability*, 20(10), 1132-1147. <https://doi.org/10.1080/13549839.2014.903236>
- Sanai, M., Fahadal Suraki, R., & Atefi, K. (2021). Measuring the spatial differences of the realization of the right to participate and assigning the city to oneself in the light of the idea of the right to the city in Hachiroud city - Chalus city. *Urban Environment Policy Quarterly*, 2(5), 45-60. doi:20.1001.1.27833496.1401.2.5.3.6 [In Persian].
- Shields, R. (1999). *Lefebvre, Love, and Struggle: Spatial Dialectics*, London and New York: Routledge.
- Shohani, N., & Kakai, N. (2019). The emerging approach of village-cities and their role in the organization and balance of the spatial system of settlements (case study: Ilam province). *New Perspectives in Human Geography Quarterly*, 12(4), 776-795. doi:20.1001.1.66972251.1399.12.4.36.4 [In Persian].
- Taqvai, A. A., Azizi, D., & Yazdani, A. (2014). Examining the role of the theory of the right to the city in the production and reproduction of urban space. *Journal of Haft Shahr Urban Development and Architecture*, 4(50), 88-99. [In Persian].
- Zanganeh Shahraki, S. (2012). The process of transforming rural areas into cities on a national scale and the emergence of the raw phenomenon of cities. *Rural Research Quarterly*, 4(3), 535-557. [In Persian].
- Zare Shahabadi, A., & Gholami, M. (2018). The relationship between the right to the city and the sense of belonging among the citizens of Yazd over the age of 18. *National Studies*, 20(2(78)), 95-109. [In Persian].